

Győrei Zsolt, Jeney Zoltán

Eustache Deschamps és Oswald von Wolkenstein összeválogatott versei

A válogatásban Eustache Deschamps és Oswald von Wolkenstein – egy francia és egy német költő – verseinek fordítását közöljük. Két kortárs a 14–15. század fordulójáról, akik itt most egymással elkeverve, egymásra válaszolva szólalnak meg. Más nyelven író, más környezetben mozgó, más karakterű emberek, mégis számtalan közös vonásuk van: mindketten kapcsolatban álltak királyuk köreivel, sokat utaztak, határozott morális világfelfogással rendelkeztek. Verseik által képet alkotunk a kor európai szellemiségéről, egy változó világ megtapasztalásáról.

Nézzük meg egy kissé közelebbről is a két késő középkori verselő életútját. Kezdjük Eustache-sal, aki mind korban, mind az ábécésorrendben megelőzi általunk mellészerkesztett társát. Eustache Morel néven születik 1340 körül, a százéves háború első vereségeit ízlelgető Franciaország szívében, Champagne vidékén, a francia koronázóváros, Reims tőszomszédságában. Nem különösebben előkelő familia sarja, de egyetemi képzésre azért futja a családi vagyonból, vagyis deák lesz belőle, korának értelmiségije, aki egész életében ugyanazokkal az intellektuális gondokkal küzd, mint a mai értelmiség java: kárhóztatja a felsőbb körök harácsoló, páváskodó, minden hájjal megkent, de a kultúrára, művészetekre fittyet hányó populációját, akiktől tulajdonképpen anyagilag függ. Mestere az a Guillaume de Machaut, aki korának francia költőfejedelme, egyszersmind Európa egyik leginnovatívabb zeneszerzője, Chaucer levelezőtársa, a király házipóétája. Ilyen segítséggel könnyűnek tűnik a nagy költői karrier, de Eustache nem érdemtelenül lesz Machaut utódja: több mint 1500 műve, amelyek közt tudományos, elméleti munkák is szerepelnek a tengernyi vers mellett, nemcsak minőségében, de sokszínűségében is egyedi szerzővé teszük. A király bizalmasa, utazó követe, egyszer Magyarországon is megfordul fontos küldetéssel, amelyből üres kézzel és kellemetlen úti élményekkel tér haza.

Oswald von Wolkenstein, aki szintén módosabb családból származott (bizonyítja ezt az örökségül kapott egyharmad hauensteini várkastély), szűk negyven évvel fiatalabb, vagyis bő huszonöt évet töltöttek együtt Eustache-sal ezen a bolygón, habár semmi nem utal arra, hogy találkoztak volna valaha. Mindig valahogy úgy mozogtak, hogy a másik épp másutt legyen – hiszen amíg Eustache Magyarország felé igyekezett, addig Oswald az akkor igen távolinak számító Kelet-Európában (Litvániában, Grúziában, Törökországban, Krétán) utazgatott először egy kóbor lovag apródjaként, később pedig hajósinasként ismerte meg a Fekete-tenger vidékét. De Luxemburgi Zsigmond követeként járt a brit szigeteken és Portugáliában, jelen volt Ceuta ostrománál, zarándokként pedig a



Szentföldre is ellátogatott. Érett fővel nősült, de nagy elánnal egy fészekalja gyermeket nemzett, nem habozott, ha jogosnak vélt jussát erővel kellett megszereznie, vérbő természete neki sok megpróbáltatást, míg nekünk féktelenül szórakoztató verseket hozott.

Költőink a legkülönbébb irodalmi témákba kóstoltak bele: írtak szerelemről, erotikáról, utazásról, öregségről, erkölcsről, bűnökről, halálról, hitről – mindenről, amiről a késő középkor emberei gondolkodtak. Emellett mindkét költő a verselés virtuóza volt. Oswald elképesztő formagazdagsággal, eredeti rímképletekkel, szójátékokkal gyönyörködteti az olvasót, Eustache pedig megmutatja, miképpen lehet egy-egy kötött versszerkezet (ballada, rondó, dal) keretein belül a legnagyobb változatosságot elérni. Sajnálatos közös tulajdonságuk még, hogy a magyar közönség alig ismeri őket, holott mindketten koruk kiemelkedő irodalmi személyiségei voltak, életművük minőségileg és mennyiségileg egyaránt jelentős.

Válogatásunkban a két költőt két fordító szólaltatja meg: Győrei Zsolt Oswald és a német nyelv értője, Jeney Zoltán pedig Eustache kutatója és francia nyelvből fordít. A zárlatban pedig, Eustache híres ekhó-versének tolmácsolására mindketten ringbe szállnak.

E néhány vers egyszermind kedvcsináló a két késő középkori vagabund hamarosan megjelenő iker verseskötetéhez.